

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כ"ף מנחם-אב, ה'תשל"ה

חלק ב – יוצא לאור לש"פ ראה, אדר"ח אלול, היתשפ"ב

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

פתח דבר

לקראת ש"פ ראה, אדר"ח אלול הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות כ"ף מנחם-אב ה'תשל"ה, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ עקב, חלקים הבאים י"ל אי"ה בשבועות הקרובים).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק פ' עקב, מבה"ח אלול, ה'תשפ"ב,
מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2022 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5782 • 2022

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

יב. בהמשך להמדובר לעיל⁴³ אודות המאמר "תלמידי חכמים [או לפי הגירסא שהובאה באוה"ת וגם בהמשך ס"ו: צדיקים] אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא" — הנה ע"פ הכלל הידוע⁸⁷ שכל הענינים שבגן עדן או לעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתנו במשך שיתא אלפי שנים דהוי עלמא, ובמשך בזמן הגלות במיוחד, הרי מובן, שגם ב"מעשינו ועבודתינו" צ"ל מציאות של עבודה ומעשה באופן ש"אין להם מנוחה".

ולכאורה אינו מובן: כאשר יהודי מתבונן בכך שהקב"ה ברא אותו לפי חוקי הטבע ש"לא ישבותו", ולכן זקוק לאכילה שתי' ושינה (כנ"ל ס"י) — הרי בלית ברירה יש לו מנוחה מענינים רוחניים וענינים של קדושה?!

ובכן: הביאור הרגיל בזה הוא — ע"פ לשון רבינו הזקן בתניא⁸⁸, שכאשר אוכל ושותה (לא רק לשם בריאות הגוף סתם, אלא) "כדי לעבוד את ה' בגופו", אזי האכילה ושתית' עצמם נעשים ענין של עבודת הבורא, כיון שהכוונה בזה היא כדי שהגוף יהי' בריא ושלם, שאז ימלא שליחותו ותפקידו, כלשון חכמים במשנתם⁸⁹: "אני נבראתי לשמש את קוני".

ועד"ז גם בנוגע לשינה — שאע"פ שבשעה שישן נמצא לכאורה במעמד ומצב שאינו בעה"ב על עצמו, מ"מ, כיון ששוכב לישון מתוך כוונה כדי שהגוף יהי' בריא ושלם, רגוע ובדעה צלולה, ויוכל אח"כ למלא שליחותו "לשמש את קונו", הרי גם הזמן שבינתיים, הרגעים והשעות שישן, הוא בכלל מילוי שליחותו "לשמש את קונו"⁹⁰.

אבל אעפ"כ, אין זה לגמרי בגלוי כמו "היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש וכו'" — שבהמשך לזה נאמר (בתור שר) ש"תלמידי חכמים אין להם מנוחה. . . שנאמר⁹¹ ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון" — שהן אמת שההליכה מבית הכנסת לבית המדרש כשלעצמה אינה ענין של תורה או תפלה, אלא רק הכנה, אבל אעפ"כ הרי זו הליכה בגלוי "לבית המדרש", כפי שרואים זאת גם לעיני בשר; אבל בעת השינה, או באמצע האכילה ושתית' (לאחרי אמירת ברכה ראשונה), הרי ע"ד הרגיל שוכח הוא על השליחות שזהו כדי שאח"כ יוכל לעבוד את ה'.

אך גם על זה יש ביאור ע"פ הלכה — שכיון שבתחילה היתה

(87) ראה תניא רפ"ז.

(90) ראה גם תו"מ חס"ז ע' 306. וש"נ.

(88) רפ"ז.

(91) תהלים פד, ח.

(89) משנה וברייתא — קידושין בסופה.

הכוונה לשמה⁹², הרי זה נמשך אח"כ על כל השעה ועל כל הפעולה כולה.

יג. אבל אעפ"כ, יומתק יותר ("נאך געשמאקער") בשעה שמתכוונים ומוצאים ענין כזה באופן גלוי — כפי שמצינו אצל אנשי צבא:

ידוע הלשון, שאיש צבא, אפילו בשעה שישן, ניכר שישן מי שחינכו והרגילו אותו לפני"ז להיות איש צבא בשלימותו.

וענין זה הוא אפילו כאשר איש צבא ישן בביתו; אבל בגלוי יותר — הרי זה בשעה שאיש צבא נמצא על הגבול:

תפקידו בהיותו על הגבול — להגן על כל אלו שנמצאים לפניו מן הגבול ולהפסיק ביניהם ובין אלו שנמצאים מחוץ לגבול, שהם במעמד ומצב שיכול לעצור אותם רק שיראו "צבא" — צבא כדבעי למהוי, ש"ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך .. לתת אויביך לפניך"⁹³, וסוכ"ס יודעים מזה גם "אויביך".

ואז, הנה עצם העובדה שהוא נמצא על הגבול, וברוב הפעמים לא משנה במה הוא עוסק, ועד שיכול גם לישון על הגבול, בביתו, בחדרו או באהלו; עצם העובדה שנמצא שם, ויודעים שתפקידו שם הוא לשמור על הגבול ועל אלו שנמצאים לפניו מן הגבול — הנה בכל היממה כולה, בכל הרגעים של היום, מה שרק יעשה, גם אם הוא אוכל ושותה וישן ומטייל, יודע השונא וצר שמחוץ לגבול, ששם נמצאת המציאות של איש צבא, ובכך ה"ה ממלא תפקידו להגן על כל אלו שנמצאים לפניו מן הגבול, במשך כל רגע שנמצא במקום זה.

ובכן, מצינו דוגמא בענין הקשור עם פיקוח נפש — שזהו ענין הכי יקר, אפילו כשמדובר אודות הצלת היחיד, ועאכו"כ כשמדובר אודות רבים — שיש מציאות בפועל שרואים בעיני בשר, בנוגע למילוי התפקיד של איש צבא שנמצא על הגבול, שאם רק מתנהג כדבעי, הנה אע"פ שצריך אמנם לאכול ולשתות בשעות הקבועות לאכילה ולשתי', ועד"ז בנוגע לשינה ולכל הענינים, אין זה גורע כלל ממילוי תפקידו, כיון שהם שעות שהוקצו לאכילה ושתי' ושינה שלו, כדי שיוכל להיות על הגבול ולמלא תפקידו;

ואין זה רק ענין של "הכשר", שהאכילה ושתי' והשינה מכשירה אותו שכאשר יעור משנתו יוכל להיות איש צבא בריא ושלם, אלא אפילו

93) תצא כג, טו.

92) ראה גם תניא ספמ"א (נח, ב).

בשינתו עצמה ה"ה מטיל אימתה ופחד על אלו שנמצאים מחוץ לגבול, שכן, בידעם שנמצא שם איש צבא, ואם רק תהי' אצלם איזו תזוזה, אזי יתעורר כו', הנה זה עצמו מונע מענינים בלתי-רצויים.

יד. אך בזה גופא יש צורך בעמידה בתוקף — שאע"פ ש"אתם המעט מכל העמים", ומזה מובן שגם ה"צבא" הוא "מעט" מהצבא של כל העמים, הרי זה כמו הענין ד"אתם המעט מכל העמים" בנוגע לעם ישראל בכללותו, שהוא רק בכמות, משא"כ באיכות, אי אפשר כלל להשוותם לשאר העמים, כיון שיש להם נפש אלקית שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"⁵⁶, כך, שכאשר יהודי מהלך בעולם, מהלכת נפש אלקית שהיא "חלק אלקה ממעל ממש", ולכן לא שייך לומר שהוא "מעט" או "רב" לגבי שאר העמים, כשם שלא שייך לומר על הקב"ה, כביכול, שהוא "מעט" או "גדול" לגבי בשר ודם, שהרי אין זה באותו סוג וגדר כלל ששייך להשוותם.

מה ששייך להשוות — הרי זה ענין הכמות, ובענין הכמות רצה הקב"ה (כדי שיהודי לא יוכל לדמות שזהו "כחו ועוצם ידו" של הגשמיות) וקבע לכתחילה שבגשמיות ובחומריות יהיו בניי "המעט מכל העמים",

ובגלל ש"אתם המעט מכל העמים" — כפירוש הגמרא במסכת חולין⁹⁴: "אתם ממעטין עצמכם לפני" — לכן "חשק ה' בכם ויבחר בכם"²¹, להיות מובדלים לא רק באיכות וברוחניות, אלא גם בשעה שבאים במגע — ע"י הגוף — עם חומריות העולם או אפילו עם גשמיות העולם, אזי ה"מעט" בכמות גובר ומנצח ומבטל את ריבוי הכמות, ע"י האיכות שלו.

טו. וכאמור לעיל (ס"ט) בנוגע ללימוד מרשימת אאמור"ר, שבכל ענין שבעולם משתקפים סודות התורה, רזין דאורייתא, ועאכור"כ עניני נגלה דתורה, והיינו, שכיון שכן הוא בסודות התורה, הרי זה נמשך בדיני התורה בנגלה דתורה, וכך נמשך בחייו של יהודי, ועד שנמשך אח"כ גם בעולם, ובלשוון התניא⁵⁷: "שנשתלשלו מהין" (אע"פ שהגוי והעולם אינם יודעים את הטעם הפנימי).

ועד"ז בעניננו — שנתגלה בפועל, שגם בעניני העולם, אפילו בין עמי הארץ, נקבע הסדר בנוגע לנצחון הצבא, שמנצחת לא כמות הנשק

(94) פט, א. הובא בפרש"י עה"פ.

וכו', אלא איכות הנשק ואיכות האנשים שמשתמשים ומפעילים את הנשק, והיינו, שאיכות גוברת על הכמות, ועד לאופן שע"י ריבוי איכות ומעט כמות, מנצחים ריבוי כמות כיון שיש בה מעט איכות.

ולכן הרי זה תלוי גם ב"איכות" שבאיכות — "והייתי לכם לאלקים", שזהו המקור של איכות ורוחניות, ומזה נמשך אח"כ ב"אתם תהיו לי לעם", שנעשה אצלם הענין ש"הוי' אלקיך מתהלך בקרב מחניך . . לתת אויביך לפניך", עי"ז ש"והי' מחניך קדוש"⁹³ — שמכינים את קדושת המחנה בהתאם לקדושה של הקב"ה.

וענין זה נוגע במיוחד לאלו שנמצאים על הגבול, ועד — כפי שכל אחד מישראל נמצא "על הגבול" שבין רוחניות לחומריות, וצריך לנהל את מלחמת הקב"ה (בלשון הרמב"ם⁹⁵: "ילחם מלחמת ה'") לעשות מחומריות העולם — גשמיות, ושהגשמיות תהי' כלי קבלה לקבל את הרוחניות, ועד שהרוחניות תחדור ותאיר את הגשמיות, ועושה זאת בשמחה ובטוב לבב, ובשעתא חדא וברגעא חדא.

טז. וכאשר יש מי שרוצה לבלבל אותו ולומר לו שיש ביאור אחר וסברא אחרת, ובמילא יכול לנסות ולבחון דרך אחרת שאינה דרך האמת — שהרי מי שרוצה לטעות, יכול להלביש זאת בלבושים וענינים טבעיים, כיון שרצונו של הקב"ה שיהי' ה"עם חכם ונבון"⁹⁶, שבחכמתו יקיים הציווי "ובחרת בחיים"⁹⁷, עי"ז שיכיר את האמת, שאף שמכוסה בקליפה קשה של עניני העולם, ה"ה מכיר ומגלה את האמת ואוחז בו — אינו מאפשר שירמו אותו.

והבחינה הטובה ביותר על כך היא — בשעה שרואים איך הי' הנצחון במלחמת ה' בדורות שעברו:

מיד בכיבוש הראשון של ארץ ישראל במלחמת ל"א המלכים, הי' הסדר ש"החלוץ הולך לפניהם"⁹⁸ — אנשי צבא; אבל כיצד כבשו את "מנעולה של ארץ ישראל"⁹⁹, ה"מפתח" שפתח אח"כ את כל ארץ ישראל — עי"ז שנשאו את ארון הברית, וסיבכו עמו את החומה שבעה ימים וביום השביעי שבע פעמים, ותקעו בשופר (ככל הפרטים הכתובים בספר יהושע¹⁰⁰), ואז — "ותפול¹⁰¹ החומה תחתיו"!

99) ראה תנחומא בעלותך יו"ד.
במדב"ר פט"ו, טו. ועוד.
100) שם, ג ואילך.
101) שם, כ.

95) ה' מלכים ספ"א.
96) ואתחנן ד, ו.
97) נצבים ל, יט.
98) יהושע ו, יג.

ואין זה סיפור בעלמא שנכתב בספר של דברי הימים, אלא נעשה ונקבע חלק מהתורה, כאמור, "תורה" מלשון הוראה:

סיפור זה מורה לכל אחד מישראל, כיצד צריכה להיות ההתחלה בשעה שצריך לכבוש את גופו וחלקו בעולם; הוא צריך אמנם להכין ענינים בדרך הטבע, ועד לאופן ש"החלוץ הולך לפניו", אבל כאשר החלוץ יוצא, ה"ה לוקח עמו את "ארון הברית", ותוקעים בשופר — שענין השופר מזכיר אודות השופר של מתן תורה: "ויהי ביום השלישי גו' וקול שופר גו'"¹⁰² (כפי שמבאר ר' סעדי' גאון בארוכה¹⁰³), ובאופן כזה כבשו את "מנעולה של ארץ ישראל" שפתח אח"כ את כל ארץ ישראל.

ועד"ז גם בחיים רוחניים של כל אחד מישראל, שצריך לעשות מביתו שיהי' בבחינת "ארץ אשר... עיני ה' אלקיך בה (שיהי' ניכר בבית שהקב"ה מביט עליו ונמצא בו) מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁰⁴ — הנה התחלת היום היא בעבודת התפלה, ולאח"ז (כמ"ש בסיום המוזכר לעיל) "מבית הכנסת לבית המדרש", ששם לומד שיעור בתורה, ובפרט לידע ההלכות הצריכות, ולאח"ז יוצא לרחוב ל"הנהג בהן מנהג דרך ארץ" (כלשון הפס"ד בזה¹⁰⁵) — כיון שכבר כבש את "מנעולה של ארץ ישראל" הפרטית שלו, בכל מקום שנמצא, בחוץ לארץ או בארץ ישראל. ואז נעשה הנצחון באופן שאין צורך ביגיעה כו' — "ושכבתם ואין מחריד"³³; מספיק ההתחלה והסיום בזה — "והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם"⁸⁵.

וכך פועלים אפילו בחוץ לארץ ואפילו בזמן הגלות ואפילו בגלות של חושך כפול ומכופל, עד שנקרא "עקבתא דמשיחא" — להאיר באור היהדות, "נר מצוה ותורה אור"³⁵, ועי"ז נעשה מואר בפשטות גם בגשמיות, ומסיימים את הימים והרגעים האחרונים של הגלות באופן של מנוחה ושלום, ויוצאים לקבל פני משיח צדקנו, ובקרוב ממש.

* * *

יז. ברשימה הנ"ל אודות הדיוקים והביאורים בנוגע לכל פרטי המאסר, ועד"ז בהערות ורשימות ומכתבים שנדפסו מבעל ההילולא, רואים, עד כמה דייק בהתאמת הדברים, שכל פרט יהי' באופן המתאים

104) עקב יא, יב.

102) יתרו יט, טז.

105) ברכות לה, ב. וראה שו"ע אדה"ז

103) הובא באבודרהם בטעמי התקיעות

אר"ח רסקני"ה. רסקני"ו. וש"נ.

(והענין השלישי).

עד לסודות התורה, רזין דאורייתא. ומזה מובן שבודאי דייק בנוגע להתחלתה.

ולכאורה אינו מובן מה שמתחיל הרשימה — לאחרי הקדמת בס"ד (בסייעתא דשמיא) — בתיבת "אני" (ולאח"ז כותב את שמו), שמורה על ענין המציאות ועוד יותר מאשר ענין המציאות כו', והרי נת"ל (ס"ט) שתוכן וסגנון הרשימה הוא באופן של שבירת הלב ושבירת הרוח, כמובן בפשטות, ואעפ"כ מתחילה הרשימה בתיבת "אני".

יח. ובכן:

בפשטות — הרי זה קשור עם המבואר בקבלה ובחסידות¹⁰⁶ על הפסוק¹⁰⁷ "ואני תפלה", שספירת המלכות ענינה תפלה, להיותה במעמד ומצב ש"סיהרא לית לה מגרמה כלום"¹⁰⁸, ולכל צריכה לבקש כל עניניו כו', — ואעפ"פ שנת"ל (ס"ה) שאין בעולם מציאות שהיא רק בבחינת מקבל, הרי מבואר בזה במאמרים¹⁰⁹ (שנזכרו בהתוועדות הקודמת¹¹⁰) שהענין ד"לית לי מגרמה כלום" הוא רק בנוגע להאיר לאחרים, אבל אור עצמה יש לה (כמבואר בארוכה בכ"מ פרטי הענינים בזה) — ואעפ"כ נקראת בשם "אני", שמורה על ענין של מציאות, ועוד יותר מזה כו'.

ועד שידוע הלשון ש"אמרו עליו על הלל הזקן", שאף שנקרא "ענוותן" (כדברי הגמרא במסכת שבת¹¹¹), "אמר (בהיותו בביהמ"ק) אם אני כאן הכל כאן"¹¹².

ולהעיר, שרש"י מפרש שהי' הלל אומר זאת "בשמו של הקב"ה", היינו, ש"אם אני כאן הכל כאן" קאי על הקב"ה, ובפרט על ה"שכינה", ספירת המלכות. אבל בתוס' איתא: "בירושלמי¹¹³ משמע שהי' אומר על עצמו, דפריך ולקילוסיו הוא צריך, כלומר וכי הי' צריך לשבחו, והכתיב¹¹⁴ אלף אלפים ישמשוני", ומשני דכנגד ישראל הי' אומר, וחביב עליו קילוסן של ישראל מן הכל, שנאמר¹¹⁵ ונעים (שנעים לפניו) זמירות ישראל".

(106) ראה לקו"ת שה"ש ב, ג. סה"ל
 (דא"ח להצ"צ) ערך אני (ע' א'שמה ואילך).
 דחמשה עשר באב (לעיל ע' ...).
 וש"נ.
 (107) תהלים קט, ד.
 (108) זח"א רמט, ב. ובכ"מ.
 (109) סה"מ עת"ר ע' שכא וע' תלט.
 (110) בד"ה לא היו ימים טובים לישראל
 (111) ל, סע"ב.
 (112) סוכה נג, א.
 (113) שם פ"ה ה"ד.
 (114) דניאל ז, יו"ד.
 (115) שמואל"ב כג, א.

ולכאורה, הא גופא דורש ביאור: איך יתכן שהלל, בהיותו ענוותן, יאמר לשון כזה שיכולים לפרש שכוונתו על עצמו, כך, שיש מקום להקשות קושיא, ואח"כ צריך לומר תירוץ וביאור?!

והביאור בזה¹¹⁶ (ע"פ המבואר בכ"מ), שאין סתירה בין פירוש רש"י לפירוש הירושלמי והתוס', כי, אמירת הלל "אם אני כאן הכל כאן" היא לפי שלהיותו "ענוותן" יודע שהוא לעצמו אינו מציאות כלל, וכל מציאותו היא — "אנא סימנא בעלמא"¹¹⁷, שהוא "סימן" ושליח של הקב"ה, ולכן יש לו את התוקף לבוא למלא את שליחותו של הקב"ה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, ולומר בתור שלוחו של "אני" האמיתי: "אם אני כאן — הכל כאן".

אלא שתחילה נעשה הדבר מצד הענין ד"נעים זמירות ישראל", שקאי על כל ישראל יחדיו (כתירוץ הירושלמי), אבל לאח"ז בוחרים בנ"י מביניהם מי שנותנים בו אימון וסומכים עליו שיוליך אותם בדרך האמת; ואז יכול לומר הלל — לכאורה בתור יחיד, אבל הוא אומר זאת בתור נשיא בישראל, ש"הנשיא הוא הכל" ו"הכל הוא הנשיא" (בלשון רש"י¹¹⁸) — "אם אני כאן הכל כאן".

יט. וענין זה בא גם בהוראה מפורשת בפרקי אבות — כאמור כמ"פ שרובם ככולם ענינים והוראות במדות בני-אדם שהם לכאורה בין אדם לחבירו, והיינו, שהם אמנם מיוסדים על עניני סודות ורזי התורה, אבל מהם נשתלשלו אח"כ גם הוראות בהנהגה בין אדם לחבירו — כמאמר המשנה במסכת אבות¹¹⁹ "אם אין אני לי מי לי":

גם כאן נאמר הלשון "אני", שמורה על מציאות, ומוכן טעם הדבר — לפי שתוכן המאמר הוא שיש צורך בפעולה שלו: "אם אין אני לי — מי לי".

ולדוגמא — בנוגע לענין ד"אני תפלה":

כאשר יהודי צריך לעמוד להתפלל להקב"ה, מתוך תקוה ובטחון שתפלתו תפעל פעולתה — צריך להיות לו התוקף לאחוז מעצמו ש"אני תפלה", היינו, שהתפלה שלו תופסת מקום, וביחד עם זה, להבטיח שענין זה לא יפעל אצלו רגש של גאווה, כיון שאין זה באופן שהוא מציאות לפעול מצד עצמו, אלא "מציאותו" מתבטאת בכך שע"ז ש"אני תפלה", ימלא הקב"ה תפלתו ובקשתו.

118) חוקת כא, כא.

119) פ"א מ"ד.

116) ראה גם "רשימות" חוברת קמד ס"ז.

117) זח"א רכה, א.

וכיון שכן, יכול יהודי לומר: לשם מה עליו לעשות משהו בעצמו — הוא יסמוך על הקב"ה, ועד שאפילו לא יתפלל!

ועל זה באה הוראת המשנה: "אם אין אני לי — מי לי", ולכן בהכרח שהוא יתפלל להקב"ה, כיון שהקב"ה צוה ונתן כח וקבע שהתפלה תפעל פעולתה, ובלבד שתהי' התפלה באופן של דברים היוצאים מן הלב — מלב יהודי, כדברי הגמרא במסכת תענית¹²⁰: "איזו היא עבודה שבלב .. זוהי תפלה", שאז נכנסים אל הלב¹²¹ ופועלים פעולתם.

וזוהי הוראה כללית, שכאשר צריך לפעול דבר־מה עבורו ועבור יהדות כו', הנה כיון שהקב"ה הביא לידיעתו שישנו ענין מסויים והוא צריך לעסוק בו, אין לסמוך על מישהו אחר — אפילו אם גם הוא יהודי, ואפילו אם הוא נמצא בעיר הבירה ולכאורה יש לו קשרי ידידות וכו', כיון ש"אם אין אני לי — מי לי".

כ. אך מיד יש צורך להבהיר — "וכשאני לעצמי, מה אני"¹¹⁹: כיון שאומרים לו "אם אין אני לי מי לי", הרי יכול להיות שיחטוף ויטה לקצה השני, להרגיש מעלתו וחיבותו שהוא לבדו כו'. ולכן מיד ממשיכה המשנה: "וכשאני לעצמי — מה אני", והיינו, שאם הוא מעמיד על עצמו בלבד, "כחי ועוצם ידי"¹²², ועד שאינו זקוק למי שאליו צריך להתפלל ("ואני תפלה") — אזי "מה אני".

כא. ולאח"ז באה ההוראה השלישית — "ואם לא עכשיו אימתי": כשבאים ליהודי ומדברים עמו אודות הצורך לעשות דבר טוב, יכול לענות: יתכן אמנם שזהו דבר נכון, אבל הוא צריך זמן להתבונן בכך; מהי המהירות ומהו החפזון ומה צריך כל כך להרעיש ("שטורעמען") וכו' — הוא ידחה זאת למחר! כאשר יהיו זמנים רגועים יותר, ובלשון הכתוב¹²²: "בהניח הוי' אלקיך לך מכל אויבך מסביב" — אזי יחשוב אודות הקב"ה, ויחשוב אודות "בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם"⁸³!

ועל זה אומרים: "אם לא עכשיו" — בשעה שהגיעה הידיעה שצריך לעשות פעולה פלונית, פעולה מסויימת, ויכולים לעשות — יתכן שאם לא יעשו זאת "בשעתא חדא וברגעא חדא"³⁷, בקרוב ממש, אזי לא יודעים "אימתי" — אם תהי' הזדמנות נוספת שיוכלו לעשות זאת.

(120) ב, א. בשל"ה סט, א.
(121) ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא (122) ס"פ תצא.

כשצריכים לפעול ענין מסויים, אין הסדר לפרסם שלכל לראש יש צורך בישוב הדעת, לערוך אסיפות — מאסיפה אחת לשני, ומהשני לשלישית, ואח"כ יבחרו "ועידה" שתדון בענין וכו', אלא צריך לדעת ש"אם לא עכשיו — אימתי".

יש אמנם ענינים שצריכים להיות באופן ש"בשוכה ונחת תושעון"¹²³, ולא בחפזון; אבל יש ענינים שנוגע שיהיו באופן ש"אם לא עכשיו — אימתי".

אבל ענין זה בא לאחרי ההבהרה שלכל לראש יודע ש"כשאני לעצמי מה אני", ולא יוכל לפעול מאומה, אלא בהכרח שיהי' לו "שותף במעשה בראשית"¹²⁴ — הקב"ה, "עושה מעשה בראשית"¹²⁵, ואז, ביחד עם הקב"ה, ה"ה מקיים את הציווי "ושמרתם את המצות"¹²⁶ — ושמרתם את המצוות¹²⁷, באופן ש"זריזין מקדימין"¹²⁸ — שנעשה "עכשיו".

כב. וזוהי גם ההסברה על כך שמרעשים אודות הענינים ד"בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו" בכלל,

החל מהמבצעים הידועים: מבצע תורה, מבצע תפילין, מבצע מזוזה, מבצע צדקה, ומבצע בית מלא ספרים,

ובמיוחד מה שנוגע לבנין משפחות בישראל שמהם נבנה עם ישראל:

מבצע נרות שבת קודש — להאיר בית יהודי בנר מצוה של שבת, שמאיר את כל השבוע שלאחריו; מבצע טהרת המשפחה — שיהודים חיים בטהרה ובקדושה, ונולדים בטהרה ובקדושה ילדים שלמים — "תמים תהי' עם ה' אלקיך"¹²⁹, שאז הוא גם "תמים" ברמ"ח אברים ושס"ה גידים¹³⁰; ולאחרי שנולדים, זנים אותם בדרך היהדות, שזהו מבצע כשרות.

ואז נעשה כל מהלך המחשבה של אותם יהודים באופן המתאים לדרך היהדות — שלא להתפעל משבעים הזאבים, כיון ששייכים לעם שחי ועבר את שבעים הזאבים שהיו לפניו, ויחי' ויעבור את שבעים הזאבים שישנם עתה.

אבל ענין זה צ"ל באופן שלא יזיק לאף אחד, אפילו נפש אחת

(127) ראה מכילתא ופרש"י עה"פ.

(128) פסחים ד, א. וש"ג.

(129) פ' שופטים יח, ג.

(130) ראה לקו"ת נצבים מה, ג.

(123) ישעי' ל, טו.

(124) שבת יו"ד, א. וש"ג.

(125) ברכות נט, סע"א.

(126) בא יב, יז.

מישראל, כדברי המשנה¹⁶: "המקיים נפש אחת מישראל כו' כאילו קיים עולם מלא", כך, שצריך לדאוג עבור יהודי אחד כשם שדואגים עבור עולם מלא.

והדרך לזה — שתיכף ומיד, "בשעתא חדא וברגעא חדא", יעסקו בכל המבצעים, באופן ש"מצוה גוררת מצוה"¹³¹, ואז יתוסף באור הרוחני של "נר מצוה ותורה אור"³⁵, שיראו בבירור מה צריך לעשות וממה צריך להזהר, וגם יתוסף באור בפשטות בכל הענינים, באופן ש"לכל בני ישראל הי' אור במושבותם"³⁴.

ועי"ז ממשיכים את הגאולה, שאז יקויים היעוד¹³² "והי' לך ה' לאור עולם", שהקב"ה יאיר את כל העולם, ו"אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' לעבדו שכם אחד"¹³³ (כפי שמסיים הרמב"ם⁹⁵), כיון ש"והיתה לה' המלוכה"¹³⁴, ובקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

* * *

(133) צפני' ג, ט.
(134) עובדי' בסופו.

(131) אבות פ"ד מ"ב.
(132) ישעי' ס, יט.

הוספה

א

בי"ה. יז' סיון תשט"ז
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ רב פעלים ובעל מדות
הרב מנחם שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מד' סיון. הנה ת"ח על אשר כותב תגובתו — גלוי

א

מצילום האגרת. נדפסה ב"היכל מנחם" ח"ג ע' קלא ואילך. — לתוכנה, ראה גם לקמן אגרת הבאה.
הרב מנחם: פרוש, ירושת"ו. אגרת נוספת אליו — אג"ק חט"ו אגרת ה'תכט.

במכתב אלי, כי בכגון דא ובכלל בכל הענינים, טוב גילוי דעת ברורה מאשר הטמנה בלב, ובפרט שסו"ס מביאה גם לטינא בלב. ואף שאין זה דרך תורה להצדיק שגיאה או גרעון אחד ע"י שגיאה וגרעון של שני, בכל זה מחובתי להביע תמיחתי מהולה בצער בענין בו דן במכתבו, שהרי עברה תקופה של שלשים יום מעת המאורע והאסון לי"ע ול"ע, ובמבקרי כפר חב"ד, ע"מ לחזק רוחם ולעודדם במשך **חדש** ימים אלו, נפקד מקום פב"פ ופב"פ וכל החוג והסביבה, בה בשעה שהם צריכים היו להיות הראשונים להשתתף בצער אסון שקרה ללומדי תורה בעת עמידתם בתפלה. ואולי עי"ז אפשר להבין לרוחם של הנדכאים והנאנחים, שבודאי היתה הפתעתם וגם צערם מזה יתירים הרבה יותר מאשר שלי, וזה גרם לאי פניי לאלו שנעדרו בהמבקרים, אף שעליהם כנ"ל הי' להיות מהראשונים.

ידוע לי שכמה השתתפו בהלוי' שהיתה בירושתי' עיה"ק, אבל מובן שאינו דומה כלל וכלל — לעדוד רוח על אתר מקום השריפה אשר שרף ה'. ואף ששיטת חב"ד ע"פ הוראת רבנו הזקן מעת תחלת נשיאותו ע"פ המבואר באגרת הקדש שלו ס"י ב', ובתקוה וגם בטחון אשר — יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים, שלכן על חב"ד להיות המתחילים, אבל מובן שקשה לדרוש מאחר יחס כזה ובפרט כשנמצא הוא בצער עמוק ורואה רגשי ידידות והשתתפות בצער מצדדים אחרים, אבל לא וכו'.

בודאי לא יקפיד על גילוי לב שבזה, אף שכנ"ל אינני כותב זה בתור הצדקה, אפילו משגיאה גדולה על שגיאה קטנה, ורק שבאתי להבין את המצב והגורמים לו. והעיקר, וכידוע דרך חב"ד שאין זה דרך המוסר, שאין כוונתי לזה אלא בהנוגע ליחסים ההדדים בעתיד. והרי כנראה מכתבו הוא לא בתור איש פרטי אלא מחווה דיעה של קבוצה, ובודאי יביא אליהם גם תוכן האמור, ויהי רצון שמכאן ולהבא, הרי אפילו אם יהי' מקום לחילוקי דיעות, יהי'

מעת המאורע והאסון ל"ע ול"ע: רצח חמשה תלמידים ומדריכים בבית הספר למלאכה אשר בכפר חב"ד, ע"י מסתננים ערביים — אור ליום ב' דר"ח אייר תשט"ז (ראה בארוכה מבוא לאג"ק ח"ג ע' 5 ואילך).

לאחר מלאות שלשים יום להירצחם, הי"ד, התקיימה בכפר חב"ד — ג' סיון תשט"ז — חגיגת הנחת אבן הפינה של בית הספר לדפוס "יד החמשה" (ע"ש הקדושים הי"ד) בהשתתפות "אלפי אנשים מכל החוגים .. רבנים .. אישי ציבור וקהל רב" (בטאון חב"ד חוברת יב — ח"י אלול תשט"ז — ע' לג; נעתק במבוא לאג"ק שם ע' 10); וכנראה שבקשר לזה באו אחדים בטענה על שלא פנו בהנ"ל גם אל פב"פ ופב"פ כו' (ומאידך, על שכיבדו בחגיגה את פב"פ ופב"פ כו'), וע"ז באה האגרת שלפנינו (ושלאחרי').

השריפה אשר שרף ה': לשון הכתוב — שמיני יו"ד, ו.

באגרת הקדש שלו ס"י ב': ושם (סד"ה קטנתי): "ולזאת באתי מן המודיעים מודעה רבה לכללות אנשי .. לאחוז במדותיו של יעקב .. לבלתי רום לבכם מאחיהם .. רק להשפיל רוחם ולבם במדת אמת ליעקב .. וכולי האי ואולי יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים וגו'".

הרקע משמח וטוב בטוב אמיתי. ויה"ר שאף שכמרז"ל אין דיעותיהם שוות, ילכו החילוקים הלך ופוחת, כיון דאלו ואלו כוונתם להרים קרן ישראל סבא. בברכה

מ. שניאורסאהן

נ.ב. מכתבי מענה על מכתבו הקודם בודאי הגיעו.

ב

ב"ה. יז' סיון תשט"ז
ברוקלין

הו"ח נוי"נ עוסק בצ"צ מוה' יוסף שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח' סיון, בו כותב בשם הצבור החרדי וכו' ולפלא קצת נוסח כזה, וכותב הנני הלשון קצת, מפני חיוב רז"ל לומר כל דבר בלשון נקי, ועי"פ מרז"ל לדון כל אדם לכף זכות באתי בשורותי דלקמן, והוא:

אשר בודאי לא נעלם מאתו שהתחיל מכתבו באמצע פרשה, היינו לאחרי שלשים יום מיום האסון ל"ע ול"ע. במשך שלשים ימים אלו מעת השריפה אשר שרף ה' אברכים לומדי תורה בעת עמידתם בתפלה כעבדי קמי' מארי' הי"ד, שבודאי אין זה ענין פרטי שלהם, מצאו כו"כ מאחביי החובה לבקר במקום להשתתף בצער הנדכאים הנאנחים והנאנקים ולהשתדל למצוא ענינים ואותיות

שכמד"ל אין דיעותיהם שוות: ראה ברכות נח, רע"א. סנהדרין לח, א. תנחומא פינחס יו"ד. תניא בהקדמה.

ב

לתוכנה, ראה גם לעיל אגרת הקודמת. לקמן (במילואים) אגרת ט"ז מנ"א תשט"ז (לועד העיר לקהלת האשכנזים בעיה"ק ירושלם ת"ו).
 מוה' יוסף: שיינברגער, מזכיר העדה החרדית — ירושת"ו.
 חיוב רז"ל לומר כל דבר בלשון נקי: פסחים ג, א.
 ועי"פ מרז"ל לדון כל אדם לכף זכות: אבות פ"א מ"ו.
 האסון ל"ע ול"ע: רצח חמשה תלמידים ומדריכם בבית הספר למלאכה, ע"י מסתננים ערביים — אור ליום ב' דר"ח אייר תשט"ז. וראה הנסמן לעיל שם.
 השריפה אשר שרף ה': לשון הכתוב — שמיני יו"ד, ו.
 עמידתם בתפלה כעבדי קמי' מארי': שבת יו"ד, א.
 הנדכאים הנאנחים והנאנקים: לשון כ"ק אדה"ז — תניא אגה"ק רסכ"ז (ע"פ ישעי' נו, טו; יחזקאל ט, ד).

לנחמם ועכ"פ בהנהגה דוידום אהרן לעודד את רוחם להמשיך בלימוד התורה בעבודת התפלה וכו'.

לצערי ולתמהוני הכי גדול בין המבקרים והבאים והמשתתפים הנ"ל במשך כל השלשים יום נפקד מקום כמה מאחב"י אשר בתמימותי אמרתי שהם יהיו מהראשונים לבוא לכפר חב"ד להתפלל אתם יחד לבורא עולם ומנהיגו, לענות אמן על אמירת יתגדל ויתקדש שמי רבה ועוד ועוד, – אפשר אותם שכותבים אלי לא ידעו מביקורם של אותם שכותב בשמם ולכן לא הזכירום, אפשר ג"כ שישנם אחדים שאין יוצאים מירושלים עיה"ק ת"ו ולכן נבצר מהם לעשות את האמור, אף שלכאורה אם מותר לעשות הנ"ל משום חטוטי שכבי עאכו"כ שמותר לעשות הנ"ל בשביל החי, אבל הרי גם לבד אותם שאין יוצאים מירושת"ו, בודאי ישנם כו"כ מהצבור הנ"ל היוצאים מירושת"ו מזמן לזמן, ואתענין לדעת אם עכ"פ הם היו בין המבקרים במשך השבעה או עכ"פ השלשים, וכיון שכותב מכתבו בשם הצבור החרדי בודאי יש בידו לענות בשמו על האמור, ואחכה למכתב, ואפשר כשיתבוננו בהאמור יביטו באופן אחר על מה שקרה לאחר השלשים יום.

מובן שאין כוונתי במכתבי לתרץ שגיאה ופעולה בלתי מכוונת אפילו ע"י שגיאה יותר גדולה, וכוונתי להדגיש בהאמור השיטה שלצערנו אחזו בה איזה מאחב"י, אשר צערו של פבי"פ וחוג פלוני אין זה מענינם, אבל מרגישים לחובתם לחפש אחרי שגיאות וחטאים בשבע עינים. מובן שמשופקני אם מכתבי זה ישנה שיטה זו, ובפרט שלאחרי ההקדמה שכבודו במקומו מונח, לכאורה בענין הכי חשוב כזה, הנוהג הוא שלבד המזכיר בא עוד מי שהוא על החתום, ובפרט שמתאים להנוסח על הגליון, בטח אין דבר נעשה מבלי הוראה מפורשת של רבני מורי הוראה נושאים באחריות, ובמילא אי מובנת ההשתמטות מלחתום על הדברים, ואפשר טעם אחר בזה, בכל זה ליתר שאת וליתר עז וכמצווה עלינו מרבנו הזקן בעל התניא והשו"ע באגרת הקדש שלו סי' ב' באתי במכתבי זה ובחתימתי, והלואי יקוים האמור באגרת הקדש שם.

דוידום אהרן: שמיני שם, ג.
 חטוטי שכבי: הכוונה כנראה להפגנות ועצרות מחאה שנערכו באותה תקופה בטברי' עיה"ק – מפני חילול הקברים שם ל"ע, בסמיכות לקבר הרמב"ם ז"ל.
 והלואי יקוים האמור באגרת הקדש שם: בסיומו: "וכולי האי ואולי יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים וגו'". וראה גם לעיל שם.

לזכות

החתן התי **מאיר שלמה שיחי ברוק**

והכלה מרת **חי' מושקא שתחי' גאָלדמאַן**

לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעה טובה ומוצלחת

יום השלישי שהוכפל בו כי טוב, י"ב מנחם-אב, ה'תשפ"ב

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' **חיים שאול** וזוגתו מרת **בלומא גיטל שיחי ברוק**

הרה"ת ר' **דוב בער** וזוגתו מרת **שרה חנה שיינא שיחי גאָלדמאַן**

ולזכות זקניהם שיחי